

ER WAS GEEN PLAATS

Annie Sanders

Driftonig ratelt de naaimachine in de achterkamer van het kleine benedenhuis. Met nerveuze handen windt Margo Hofting de spoel op, controleert onder 't werk door gespannen de klok. Half vier. Nog een paar uurtjes doorwerken! De kinderen blijven de hele middag weg, ze heeft dus het rijk alleen. Als je die drie springers om je heen hebt, dan komt er niets van naaien. Dan kun je aan één stuk door zitten verbieden.

„Maaïke, blijf van de machine af! Loes, zit niet aan de gordijnen te trekken! Harm, plaag je zusjes niet, of je gaat naar bed!”

Nee, 't is maar goed dat het drietal een poosje de deur uit is. Nu zal ze tenminste nog wát kunnen doen!

Al het werk dat ze nog in huis heeft, kan ze met geen mogelijkheid aan vandaag. 't Is me nogal geen stapel! Maar als ze nu bezig blijft tot half zes, en ze brengt vanavond nog gauw wat weg ook — dan heeft ze dat geld toch alvast weer te pakken. Er zijn zoveel uitgaven in een gezin, en als je dan over een maand je kindertoeslag pas beurt 't Wordt anders zwaar genoeg, dat bijverdienen, vooral nu haar vierde spruit zich heeft aangemeld. Naaien is wel zittend werk, maar het eist veel van je zenuwen en 't huishouden moet toch ook doorgaan. De dokter heeft al gezegd dat ze zich te druk maakt, dat ze 's middags een uurtje moet rusten. Jawel, de man heeft licht commanderen! Ga maar eens op je bed liggen, als 't vakantie is en drie robbedoezen de lieve dag door om hun mamma schetteren! Dat kan mevrouw van de dokter wel doen, die heeft een flinke dienstbode en nog een werkster bovendien. Maar zij Praat er niet van! Jachtig rept ze zich met het naaiwerk, en al net zo jachtig tolt de ene oproerige gedachte na de andere haar door 't bonzende hoofd.

Nu moest dat met Luut er vandaag ook nog bij komen. Luut, haar

man, die vanmiddag aan tafel ineens het plan opperde om met oud-nieuw zijn pleegmoeder te logeren te vragen. Anders was die op zulke dagen altijd bij haar eigen zoon, maar dat gezin is gaan emigreren en nu heeft de oude vrouw niemand meer die zijn deur voor haar openzet.

„Met een beetje goeie wil zal 't hier best gaan!” heeft Luut gepleit.

„Ze kan bij jou slapen, dan ga ik wel zolang op de divan!”

Margo heeft hem ronduit gevraagd waar hij z'n verstand had gelaten. Had ze 't nu nog niet druk genoeg? Moest ze zich helemaal overspannen en op haar rug komen te liggen? Of had hij geen ogen meer in zijn hoofd, dat ie niet zag hoe ze heel de dag sloofde? Ze had beslist gedacht dat-ie wijzer was!

Luut is geen man die om alles kwaad wordt. Zijn enig verweer is geweest:

„Je zou het toch voor je eigen moeder ook doen, als die uit Leeuwarden overkwam!”

Daar heeft Margo niets meer op gezegd, de kinderen waren erbij en ze was eigenlijk tòch al te ver gegaan. Maar in zichzelf is ze blijven mokken. Net of je dat vergelijken kunt, een eigen moeder en zo'n vreemd mens! Als 't nou nog echt je schoonmoeder was — nou ja, dan zou je wat over het hoofd zien. Maar 't is immers helemaal geen familie. Ze heeft Luut nota bene grootgebracht met geld van de voogdij. Nogal moeilijk, om goed voor een kind te wezen als je d'rvoor betaald wordt! En om dan een paar dagen lang met zo'n driekwart-onbekend grootje over de vloer te zitten, terwijl ze nu in haar gewone doen al handen en tijd tekort komt Neen hoor, Margo denkt er niet over!

Het naaiwerk schiet in 't begin aardig op, maar na goed drie kwartier vlot het niet meer. Er gaat een stekende pijn door Margo's rug trekken en dat maakt vanzelf ook haar handen trager. Daarbij ziet ze aldoor 't verdrietige gezicht van Luut, zoals hij daarstraks na haar bitse uitval de bijbel nam en zei:

„We zullen er verder maar niet over praten!”

Hij hééft er niet verder over gepraat, hij heeft gelezen en gedankt en is weggegaan. Maar de pijnlijke trek om zijn mond is gebleven, en Margo weet: dat is háár schuld. Als ze hem vriendelijk uitgelegd had dat ze er in deze dagen heus geen extra drukte bij kan hebben, dan zou

hij redelijk genoeg zijn geweest om dat in te zien. Nu denkt hij misschien dat ze hard is, dat ze een ander niets gunt, en ga zo maar door. Dat ze toch ook zo snibbig kan doen tegenwoordig! Daar heeft ze vroeger nooit last van gehad, ook niet als ze in verwachting was. 't Komt allemaal door haar zenuwachtigheid, doordat ze méér op zich neemt dan ze volbrengen kan.

Ze is in al dat getob zó verdiept, dat ze niet merkt hoe het poortje van haar achtertuin, en even later de buitendeur opengaat. Ze schrikt pas op als de kamerdeur piept. Een beetje wrevelig keert ze het hoofd om. Hè, zijn daar nu de kinderen al terug? Ze zouden toch minstens tot half zes bij eenjarige buurjongen blijven spelen! Maar vlak daarop krijgt ze een schok van verrassing, want op de drempel ziet ze inplaats van haar kroost haar moeder staan; haar moeder met een grote platte reismand, die ze glunderend op een stoel zet, eer ze haar dochter begroet.

„Moeke!” Margo is haar naaiwerk vergeten en, voor een paar seconden tenminste, ook alle andere narigheid. „Hoe komt moeke hier zo ineens, heel uit Friesland vandaan?”

Moeder Maaïke Wallinga, nog blozend en fris voor haar zestig jaren, ontdoet zich na de stevige omhelzing lachend van hoed en mantel. „Dag kind! Ja, ik dacht zo: 't is morgen Kerstmis, laat ik nou maar es naar Martsje en Luut gaan!”

Ze heeft nooit de gewoonte kunnen aannemen om het Friese „Martsje” in Margo te veranderen. Ze heeft dat altijd een dwaze uitvinding van haar schoonzoon gevonden, hoe graag ze hem voor de rest dan ook mag.

„Als ik hier anders zo rondkijk,” vervolgt ze, „dan ziet het er helemaal niet Kerstfeest-achtig uit. Foei, wat een ongezellige rommel!” Hoofdschuddend bekijkt ze de tafel vol lappen, patronen en andere naaiattributen.

„Och moeke!” Margo's blijdschap zakt alweer. „Ik zit tot over m'n oren in 't werk, ik heb nog niet eens tijd gehad om aan Kerstfeest te denken!”

„Maar famke toch!” Moeder Maaïkes hoofd gaat van louter verbazing aan 't wiegen. „Geen tijd om aan Kerstfeest te denken, hoe heb ik het nou? Kom, aan zulke rare kuurtjes beginnen we niet, hoor! 't Is

warempel gelukkig dat moeke komt, anders had ze van 't jaar een famke gehad dat de Heere Jezus buiten d'r deur hield, net als de mensen in Bethlechem!"

Ze is onder al haar gekeuvel begonnen om zonder complimenten de naaiboel weg te ruimen. Margo laat het toe, ze voelt zich ineens óp. Ze laat ook toe dat moeke haar, inplaats van zelf te gaan zitten, kordaat in de grote stoel van Luut plant, met een kussen in haar rug en een tweede stoel onder haar voeten.

„Ziezo, nou ben ik hier een weekje de baas, en jij voert vanavond geen slag meer uit. Waar zijn de berntsjes?" (Fries woord voor kinderen.)

„Op verjaarsvisite bij de buren. Ze blijven nog wel een uurtje uit, daarom had ik dat werk voor de dag gehaald. Maar ik moet toch thee voor moeke zetten!"

Ze maakt een beweging om op te staan, maar het resolute moedertje duwt haar meteen weer achterover.

„Jij blijft zitten waar je zit en je doet niks meer. Voor thee zorgt moeke zelf wel, dat kan ze nog wàt goed. Moe van de reis? Och kom! Ik heb toch de hele tijd kunnen zitten!"

Moeder Maaike is een wijze vrouw. Het is niet toevallig, dat zij haar dochter midden in 't werk overrompelt. Ze heeft uit de brieven van Luut (Margo liet het schrijven de laatste tijd meestal aan hèm over) wel zo het één en ander begrepen. En nu ze er goed en wel is, nu ziet ze met één oogopslag, dat ze juist op tijd komt om haar Martsje met Gods hulp te behoeden voor een zenuwinzinking.

Terwijl ze haar goedig beknort om de alles-verradende wallen onder haar ogen, scharrelt ze druk beredderend rond. Ze zet thee, ze pakt haar mand uit en verzorgt de kachel, waar Margo zich óók al geen tijd voor gegund heeft. En de jonge vrouw, prinsheerlijk luiierend in haar hoekje, ondergaat de plotselinge rust als een niet meer gekende weelde. Als Luut en de kinderen vlak na elkaar komen opdagen, ziet de tafel er heel anders uit dan een uur geleden. Alles wat in de reismand uit Leeuwarden meegekomen is, ligt er op uitgestald, en dat is niet weinig. De kleintjes stormen opgetogen over de grote verrassing op beppe af, maar hun vader lijkt helemaal niet verwonderd. Integendeel, hij zegt doodkalm: „dag moeke", net of hij haar komst ieder ogenblik heeft verwacht. Het dankbare knipoogje dat hij haar geeft, en de handdruk

waarmee hij zijn groet gepaard laat gaan, vertellen haar echter duidelijk genoeg wat er in hem omgaat.

Luut bivakkeert die nacht op de divan. Margo deelt haar ledikant met haar moeder. Ze mag de volgende dag niet vroeg opstaan, de kinderen niet helpen — kortom ze moet zich overal buiten houden. Moeke doet alles en zorgt voor alles, ook voor een prettige stemming in huis. 't Is immers Kerstfeest vandaag, en dat zal, nu beppe er is, goed gemerkt worden.

Maar als de ontbijtboel aan kant is, de kleintjes gewassen en aangekleed zijn, Luut met zijn altijd onhandelbare boord is geholpen en zich met zijn drietal op pad begeeft naar de ochtendkerk — dan rusten eindelijk ook mōeke's bedrijvige handen. Tegenover haar dochter aan tafel zit dan ook zij te genieten van de behaaglijke stilte, die zich om hen beiden heen weeft.

„Nou gaan we zo meteen samen het Kerstverhaal lezen en 't kalenderblaadje!” zegt ze. „Maar eerst moeten we even een paar dingen overleggen met ons tweeën. Dat werk waar je gister aan bezig was, heeft dat haast?”

„Och nee, dat nou niet. De mensen willen 't natuurlijk wel graag gedaan hebben, maar ze wachten er niet direct op!”

„Dan laat je 't voorlopig kalmpjes liggen!” beslist moeder Maaïke. „Luut zal de klanten een boodschap sturen dat je wat overspannen bent, en dan kijk je de eerste twee weken niet naar de naaimachine om!”

„Moeke bedisselt maar!” lacht Margo flauwtjes.

„Ja zeker, moeke besisselt maar. Moeke gebruikt d'r verstand! Jij draagt wat onder 't hart, famke, daar heb je net zo goed op te passen als op jezelf. En je moet ook om je man en je andere kinderen denken!” Margo spreekt haar moeder niet tegen, ze kan het niet meer. Nu ze de last eenmaal van zich af heeft gelegd, mist ze de kracht om die aanstonds weer op zich te nemen.

Moeke praat door.

„En dan heb ik nog wat. Ik blijf hier tot de morgen vóór oudejaar, dan neem ik Loes mee naar Leeuwarden en die breng ik vooreerst niet weerom. 'k Zou het hele stel wel kunnen hebben, maar Maaïke

en Harm moeten straks weer naar school, dus dat gaat niet. En als ik 's morgens weg ben gegaan, dan komt 's middags de moeder van Luut hier. Die moet nog aardig kwiek wezen, dan hebben jullie gezelligheid en hulp aan mekaar en hoef ik me daarginds nergens zorg om te maken!”

Margo zit paf. Moeke wéét dus van dat plan van Luut, en nu ze 't zó uitlegt — ja, nu zit er heus wat in!

„Maar kind,” gaat de oude vrouw ernstig verder, „nou wil ik je één ding zeggen. Als die juffrouw komt, wees dan vriendelijk. Luut houdt van dat mens, dat moet je toch snappen! Stel je voor dat jij mij eens heel vroeg had verloren, en dat een andere vrouw je opgevoed had, precies eender of ze je moeke was. Dat zou dan voor jou toch óók geen verschil maken! Als Luut die ouwe ziel moeder noemt, dan moet jij dat ook doen, en dan moet je je kinderen oma laten zeggen. Dat heeft ze verdiend!”

Na die woorden staat moeke op, legt de bijbel op tafel en trekt een blad van de scheurkalender.

Luut vertelt bij zijn thuiskomst uit de kerk, dat de dominee heeft gepreekt over de tekst: „Omdat voor hen geen plaats was in de herberg”. Dominee heeft het prachtig verklaard, en de gemeente er op gewezen dat het werkelijk niet alleen in de dagen van Christus' geboorte zo was; dat er ook nu, in onze tijd, nog miljoenen mensen zijn die in hun huis en hart geen plaats hebben voor de Heiland.

Margo luistert stil en beschaamd. Slaat dat niet op haarzelf? Zij had immers geen tijd om aan Kerstfeest te denken, en als moeke niet was gekomen om haar te dwingen tot rust, dan had ze vanmorgen misschien wél in de kerk gezeten, maar dan zouden de aardse zorgen haar zó hebben beziggehouden, dat er van waarlijk Kerstfeest-vieren niets terechtgekomen was. Bij die gedachte kan ze alleen maar het hoofd buigen, om te danken, en ook om vergeving te vragen.